

Projectresultaat

Soa-automaat in Amsterdam

Impulsronde Gezonde Leefomgeving Integrale Aanpak (GLIA)

OVER HET PROJECT

Het Centrum voor Seksuele Gezondheid (CSG) van de GGD Amsterdam doet jaarlijks rond 60.000 consulten en/of soa-testen. Het biedt de soa-testen kosteloos aan, aan specifieke sleutelpopulaties, waaronder mannen die seks hebben met mannen, transgender personen en personen jonger dan 25 jaar. In theorie geeft dit toegang tot seksuele gezondheidszorg voor deze prioriteitsgroepen in de volle breedte, maar in de praktijk bereiken we jongeren onder de 25 jaar, praktisch opgeleide Amsterdammers en personen met een migratieachtergrond nog onvoldoende. Deze sleutelpopulaties zijn extra kwetsbaar voor soa. Om in de onervulde soa-preventie toegang te voorzien, moeten we innovatieve opties aanbieden die seksuele gezondheidszorg laagdrempeliger maken voor deze groepen. Hierbij is het belangrijk dat we barrières, zoals angst voor stigma en beperkte openingstijden van het CSG, wegnemen.

Het doel van dit project is om de toegang tot de seksuele gezondheid te verbeteren met behulp van digitale soa-automaten. Via de automaten zullen studenten van mbo-scholen in Amsterdam toegang hebben tot

soa-testen, condooms en glijmiddel. Initieel wilden we ook menstruatieproducten aanbieden via de automaten, maar 2 van de 3 deelnemende scholen bieden deze producten al aan via andere initiatieven, vandaar dat we deze producten niet in de automaten stoppen.

GELEERD VAN PRAKTIJKVOORBEELD

Soortgelijke digitale soa-automaten zetten ze in het Verenigd Koninkrijk al op een aantal plekken in. Deze automaten bereiken een populatie die de soa-poli's niet bezoekt (Gobin et al., 2024). Gobin bespreekt de eerste pilot met 7 automaten die geplaatst waren in onder andere universiteiten, bibliotheken en winkelcentra. Deze automaten gaven in twaalf maanden 2536 soa- en hiv-testen uit, waarvan 78 procent aan individuen van 16 tot 35 jaar. 59 procent van de individuen die een soa-test hadden verkregen, had nooit eerder voor een soa of hiv getest; 68% had niet in het afgelopen jaar getest. Mensen vonden de soa-apparaten makkelijk in gebruik en handig.

Aan het begin van dit project hadden we meerdere malen contact met de projectleider van het soa-automatenproject in het

Verenigd Koninkrijk, om kennis uit te wisselen en te leren van zijn project. Doordat het Verenigd Koninkrijk met de automaten voorop loopt, kunnen we ook gebruik maken van de digitale interfaces die nu al zijn ontworpen voor deze specifieke automaten. Dit scheelt in tijd en kosten die verbonden zijn aan het ontwikkelen van digitale interfaces. Daarnaast kunnen we de afmetingen die zij gebruiken van de afgiftemechanismen toepassen op de afmetingen van onze soa-testen, waardoor de hardware van de automaten hetzelfde kan blijven.

INWONERSPARTICIPATIE

In dit project werken we nauw samen met de Gezonde School van de GGD Amsterdam (afdeling Gezond leven). De Gezonde School zette de vraag uit naar mbo-scholen wie interesse had in een soa-automaat. De reactie daarop was overweldigend positief, met als resultaat dat we nu een wachtlijst hebben met scholen die een automaat willen. Binnen dit pilotproject konden we helaas slechts 3 scholen uitkiezen. Die scholen selecteerden we op basis van diversiteit aan studenten en opleidingen en staan in Amsterdam Nieuw-West (2) en Amsterdam Noord (1).

We hadden meerdere malen contact met de scholen, waarbij we ook samen met de contactpersonen van de scholen keken naar geschikte locaties voor de soa-automaten en hoe scholen informatie over de automaten (en soa in het algemeen) wellicht zouden kunnen integreren in de lesprogramma's.

Daarnaast zijn we op dit moment nog in contact met één van de scholen om een project op te starten waarbij de studenten een ontwerp kunnen maken voor de soa-automaten. Indien mogelijk krijgen de automaten een uiterlijk dat aansluit bij wat de studenten aantrekkelijk vinden. Het idee is om meerdere ontwerpen te selecteren en vervolgens de studenten van de 3 scholen te laten stemmen voor het beste ontwerp.

PROCES

De samenwerking met De Gezonde School is heel prettig en efficiënt. De Gezonde School heeft al veel contact met scholen en nam daarom ook voor dit project de leiding om met scholen in contact te komen over de soa-automaten.

Met de scholen zelf hadden we meerdere kennismakingsgesprekken en overlegden we over de plaatsing van de automaten en de planning.

Binnen de afdeling Infectieziekten van de GGD Amsterdam hadden we veel overleg met de afdeling Onderzoek en preventie en het Centrum Seksuele Gezondheid. Ook overlegden we een aantal keer met de Gedragsunit, die de klantenreis van mbo-jongeren naar het Centrum Seksuele Gezondheid in beeld bracht. Deze klantenreis en tips voor verbetering kunnen we gebruiken om onze automaten te optimaliseren.

Als laatste werken we nog nauw samen met de IT-afdeling van de GGD Amsterdam. Deze afdeling hoopt in de loop van 2025 of begin 2026 een speciale website te ontwikkelen voor de digitale soa-automaten. Helaas duurt dit langer dan van tevoren gedacht vanwege een grote migratie naar een nieuw systeem. We hebben wel besloten hoe het aanvraagproces zal verlopen:

1. Er komt een QR-code op de automaat die de student naar een website van de GGD Amsterdam leidt.
2. De student vult de vragen in die verplicht zijn volgens de Regeling Aanvullende Seksuele Gezondheidszorg (ASG), zodat we de soa-test gratis kunnen aanbieden.
3. Na het invullen van de vragenlijst krijgt de student een nieuwe QR-code. Deze code kan de automaat scannen, waarna hij de soa-test (een zelfafnametest met uitgebreide instructie) vrijgeeft.

Voor condooms hoeven de studenten geen vragen in te vullen en deze geven we automatisch uit.

3 TIPS VOOR ANDERE GEMEENTEN EN GGD'EN

1. Betrek de scholen (en het liefst ook de studenten) bij het project, zodat het echt hun automaten worden.
2. Zoek tijdig contact met de betrokken partijen (zoals IT), aangezien sommige processen erg veel tijd in beslag kunnen nemen (zoals het ontwikkelen van nieuwe systemen).
3. Maak gebruik van de ontwerpen die andere landen gebruiken. Het is vaak veel makkelijker om deze ontwerpen te vertalen dan om iets nieuws te ontwerpen.

KENNISDELING

Op dit moment hebben we nog geen kennis kunnen delen, omdat de automaten nog niet geplaatst zijn. We houden de scholen via de mail op de hoogte van de voortgang. Op het moment dat de automaten er staan, communiceren we dit binnen de scholen (op een manier die past bij elke school). Daarnaast heeft de projectleider vóór het plaatsen nauw contact met de scholen en organisaties om laatste uitleg te geven. Ook studentenraden nemen we mee in de uitleg over de automaten, zodat ook zij studenten enthousiast kunnen maken.

Zijn de automaten geplaatst, dan melden we regelmatig aan de scholen hoe vaak ze gebruikt worden (geaggregeerde aantallen) en overleggen we over hoe we het gebruik kunnen optimaliseren. Aan het einde van de pilot brengen we in kaart wat de karakteristieken zijn van de studenten die de automaten hebben gebruikt.

We hadden al meerdere keren contact met het ministerie van Volksgezondheid over deze pilot. Als de automaten geplaatst zijn en we de resultaten van de pilot hebben, delen we deze met VWS (en uiteraard ZonMw).

Project 11010042410027 is 1 van de [30 impulsprojecten](#) uit ons programma [Gezonde Leefomgeving Integrale Aanpak](#) (GLIA).

Met deze impuls hebben zij praktische verbeteringen doorgevoerd voor een gezonde(re) leefomgeving.

WWW.ZONMW.NL

MET KENNIS WERKEN AAN EEN GOEDE GEZONDHEID VOOR IEDEREEN

Ontdek nog meer resultaten op
www.zonmw.nl/glia

ZonMw
Laan van Nieuw Oost-Indië 334
2593 CE Den Haag
Telefoon 070 349 51 11
info@zonmw.nl